



Değini

14. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi Üzerine

Çağdaş Gemici*
Çağrı Kaderoğlu Bulut**

Türk Sosyal Bilimler Derneği (TSBD) tarafından iki yılda bir düzenlenen Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi'nin on dördüncüsü 23-24-25 Kasım 2015 tarihlerinde Ankara'da ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi'nde gerçekleştirildi. 1980 yılından beri düzenlenen kongre, Türkiye'de sosyal bilimin gelişmesi ve genişlemesi, araştırmacılar ve disiplinlerarası ilişkilerin kurulması bakımından önemli bir yere sahip olmuştur. Bu yönüyle yalnız sosyal bilimler alanına bütüncül bir yaklaşımın değil, aynı zamanda kuşaklararası bir deneyim ve bilgi paylaşım ortamının sağlanması dolayısıyla da önemli bir mecra özelliği taşımaktadır.

14. Kongrenin tartışma başlıkları iktisat, finansallaşma, borçlanma, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, sosyoloji, tarih, sosyal politika, mekan, bellek, kent ve çevre, sağlık, sosyal psikoloji, felsefe, kültür, iletişim ve medya, toplumsal cinsiyet araştırmaları, tarım, savaş ve barış, göç, laiklik ve din, kimlikler ve azınlıklar, Ortadoğu tartışmaları, Kürt sorunu, çocuk hakları, örgütlenme, sendikacılık ve toplumsal hareketler gibi geniş bir çeşitlilik sunmaktadır. Kongrede sosyal bilimlerin hemen her alanından oturumlar yer alırken, oldukça ilgi çekici tebliğ sunumları ve tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Tüm bunların bu metinde tek tek ele alınması yazının kapsamını oldukça aşacağı için kongredeki temel eğilim ve tespitleri aktarmak, sosyal bilimlerin Türkiye'deki güncel tartışma gündemlerini görebilmek açısından kanımızca daha isabetli olacaktır.

İlk olarak, kongreye ilişkin tarihsel materyalist perspektifin ağırlığı sıklıkla vurgulanan bir özellik olsa da bu perspektifin dışında kalan pek çok tebliğ, oturum ve tartışma da kongrenin oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu haliyle Kongre'nin, farklı eleştirel bilim üretme pratiklerinin bir araya geldiği, bu karşılaşmanın yer yer gerilimli haller de alabildiği bir tartışma platformu olduğunu belirtmek doğru olacaktır¹. Tam da bu nedenle Kongre'nin, demokratik ve açık bir tartışma ve bilimsel karşılaşma alanı olduğunu söylemek mümkündür.

Ulusal sosyal bilimler camiasının kongreye gittikçe artan ilgi ve katkısı da bu tespiti doğrular niteliktedir. Bu ilgi ve katkılar, gerçekleştirilen oturum ve sunulan tebliğ sayılarından da anlaşılabilir. 94 oturumun gerçekleştirildiği

* Arş. Gör. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, cagdasgemici@gmail.com.

** Arş. Gör. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, cagrikaderoglu@gmail.com.

1 Kongre'nin kapanış oturumu ve oturumda yaşanan tartışmalar da bu konuda önemli bir gösterge teşkil etmiştir. Kapanış oturumunun konuşmacıları Tülin Öngen, Alev Özkazanç, Nilgün Toker, İlhan Uzgel ve Ergin Yıldızoğlu'dur.



son kongrede sunulan bildiri sayısı 400'ü geçmiştir². Bu bildirilerden çoğunun doktora ve yüksek lisans aşamasındaki araştırmacılardan oluştuğu, yine önemli bir bölümünün de Ankara ve İstanbul'daki üniversiteler dışından katılımcılarla gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Keza genç araştırmacılar ile yeni kurulan üniversiteler ve merkez kentler dışındaki üniversitelerden araştırmacıların katkılarının önemsendiği ve kongrelerin böylesi buluşmalara ev sahipliği yapmasının gözetildiği, TSBD tarafından da özellikle vurgulanmaktadır³. Bu yolla kent-taşra, eski-yeni üniversite ikiliklerinin aşılmasının hedeflendiği ve kongrenin sosyal bilimler alanının akademik ve sosyal etkileşiminin artırılmasına katkı sağladığı söylenebilir. Bu kapsamda genç araştırmacıların yanı sıra sosyal bilimler alanındaki önemli isimlerin de Kongre'de tebliğ, konuşma ve katılımlarıyla yer almalarının oldukça kıymetli olduğu belirtilmelidir.

Yine de Türkiye akademisinde yaşanan başat teorik ve metodolojik bölünmeler ile bunların siyasal yansımalarının sonuçları kongre bileşiminde hissedilmektedir. Başka bir deyişle, İstanbul (Boğaziçi, İstanbul Üniversitesi) ve Ankara (ODTÜ, Ankara Üniversitesi) bilim çevrelerince temsil edilen farklı eğilimlerin ve bu eğilimler arası ilişkilerin seyri kongre sürecinden takip edilebilmektedir. Genel olarak İstanbul çevresinin kongreye mesafeli durduğu, bu çevrelerden katılımın yok denecek kadar az olduğu, söz konusu çevreden deneyimli ve tanınan isimlerin kongrede yer almadıkları gözlemlenmektedir. Bu arada belirtmek gerekir ki, İstanbul ve Ankara çevreleri olarak tabir ettiğimiz kesim homojen oluşumlar değildir. Belirli bilimsel ve politik eğilimlerin baskın temsilcisi olarak bu tabir kullanılmaktadır. Her iki kentte ve zikredilen üniversitelerde diğer çevreye ait araştırmacılar elbette bulunmaktadır.

Kongreye ilişkin ikinci olarak, emek ve sınıf üzerine yapılan oturumların sayısında ve bu oturumlara yönelik ilgide gözlemlenen artıştan söz edilebilir. 2000'li yıllarla birlikte ama özellikle 2008 krizi ve dünya çapındaki toplumsal isyan dalgalarının da etkisiyle kapitalizm ve sınıf eksenli çalışma ve tartışmalar akademide yeniden görünür olmaya, meşru bir bilimsel çalışma alanı haline gelmeye başlamıştır. Bu durum postmodernizm rüzgarının ivme kaybetmesiyle de yakından ilişkilidir. Kongre'deki genel hava da bu tespiti doğrular nitelikte olmuştur. Kimlik, temsil ve farklılık odaklı pek çok oturum, sınıfsal ilişkiler ve kapitalizmin tarihsel pratiklerine değinerek tartışmaya açılmıştır. Bu, kanımızca olumlu bir eğilimdir ancak sınıf çalışmalarının bilimsel ard yöresi ve metodolojisi noktalarında yeni tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

Kongre'de öne çıkan bir diğer özellik de sosyal bilimler camiasında özgün yeri olan kimi dergi ve düşünce çevrelerine tartışma platformu sağlanmış olmasıdır. Praksis Dergisi, Yordam Kitap, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi (İLEF), Bağımsız Sosyal Bilimciler, Halkevleri Akademisi, Türk Tabipler Birliği, Barış Derne-

2 Açılış ve Kapanış panellerindeki bildirilerle birlikte tam sayı 409'dur.

3 Bkz. <http://www.tsbd.org.tr/etkinliklerimiz/ulusal-sosyal-bilimler-kongreleri/>



ği ve Türkiye Araştırmaları Enstitüsü gibi yapılar, Kongre'de gerçekleştirdikleri özel oturumlarla bir yandan kendi düşünsel çalışmalarını tartışmaya sunarken diğer yandan da sosyal bilimler camiasının tartışma gündem ve pratikleriyle etkileşime geçme olanağı bulmuşlardır.

Sunulan tebliğlerin ve ele alınan konuların, eski kongrelerle kıyaslandığında alan verilerine daha fazla dayanıyor olması Kongre'nin dikkat çekici bir diğer özelliğidir. Bunun temel sebebini, Türkiye'nin içinden geçtiği radikal dönüşüm sürecine sosyal bilimcilerin kayıtsız kalamaması ve dönüşümün ekonomik, siyasal ve toplumsal süreçlerini sahadan gözlem ve verilerle ele alma gereksinimi duyması şeklinde tarif etmek mümkündür. Yukarıda zikredilen postmodern rüzgarın yavaşlamasının, araştırmacıları yeniden somut olgularla çalışmaya yönlendirmesi de bu durumun bir diğer nedeni olarak değerlendirilebilir. Burada da yeni ampirisizm biçimleri ve olgu-kuram bağlantısının bu tehlikeye düşmeden nasıl kurulması gerektiği üzerine yeni tartışma gündemlerinin ortaya çıkacağı tahmin edilebilir.

Yukarıda tespit edilen eğilimler ışığında söylenebilir ki, Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, sosyal bilimler alanında üretilen bilgi ve görüşlerin yalnızca karşılaştığı bir alan değil, aynı zamanda Türkiye'deki bilim üretme pratiklerinin ve düşünce kamplarının toplumsal tarihinin de gözlemlenebileceği kristalize bir etkinliktir. Bu bağlamda 14. Kongre, yalnız mevcut tartışmaların değil, sosyal bilimler alanının gelecek yıllardaki yeni tartışma başlıklarının nüvelerinin de belirmesini sağlayan verimli bir buluşma noktası olmuştur.

